

O'ZBEK AUDITORIYASIDA BOSHLANG'ICH KANJI O'QITISHDA MNEMONIK STRATEGIYANING KOGNITIV-METODIK ASOSLARI (GENKI DARSLIGI ASOSIDA)

Xodiyeva Mohidil Sherali qizi

O'zDJTU Sharq filologiya fakulteti

Annotatsiya: Mazkur maqolada o'zbek talabalari uchun boshlang'ich bosqichda yapon tili iyerogliflarini o'qitishda mnemonik usuldan foydalanishning nazariy asoslari va amaliy samaradorligi ilmiy-tajriba asosida yoritiladi. Tadqiqot Genki darsligi materiallari asosida tashkil etilib, mnemonik model ishlab chiqildi. Natijalar mazkur usulning uzoq muddatli xotirani faollashtirishda va o'zlashtirish ko'rsatkichlarini oshirishda samarali ekanligini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar: kanji, mnemonika, metodika, Genki, assotsiativ o'qitish, yapon tili

Abstract: This article examines the theoretical foundations and practical effectiveness of using mnemonic techniques in teaching Japanese kanji to Uzbek beginner learners. The study was conducted on the basis of the Genki textbook, and a structured mnemonic model was developed. The findings demonstrate that mnemonic strategies significantly improve long-term retention and learner engagement compared to traditional repetition-based methods.

Keywords: kanji, mnemonic method, teaching methodology, Genki textbook, associative learning

Аннотация: В статье рассматриваются теоретические основы и практическая эффективность применения мнемонического метода при обучении японским иероглифам узбекских студентов начального уровня. Исследование проведено на основе учебника Genki. Результаты показывают,

что мнемонический подход способствует лучшему долговременному запоминанию и повышению мотивации обучающихся.

Ключевые слова: кандзи, мнемоника, методика преподавания, учебник Genki, ассоциативное обучение

So‘nggi yillarda O‘zbekistonda yapon tilini o‘rganishga bo‘lgan qiziqish ortib bormoqda. Yapon tilini o‘qitishda eng katta qiyinchiliklardan biri – kanji belgilarini o‘zlashtirish jarayonidir. Ayniqsa, boshlang‘ich bosqichda talabalarda ieroglif yozuv tizimiga nisbatan tushunmovchilik va qo‘rquv paydo bo‘lishi mumkin. Buning asosiy sababi shundaki, o‘zbek tili fonetik yozuvga asoslangan bo‘lib, unda logografik yozuv tajribasi mavjud emas. Shu bois kanjilarni o‘rganish talabalardan qo‘shimcha aqliy kuch va vaqt talab qiladi.

Amaliyotda kanji ko‘pincha takror yozish va yodlash orqali o‘rgatiladi. Biroq bu usul har doim ham kutilgan natijani bermaydi. Talaba belgini vaqtincha eslab qolishi mumkin, ammo oradan vaqt o‘tgach, uni unutishi kuzatiladi. Shu sababli kanjini chuqurroq anglab, mazmuni bilan bog‘lab o‘rganish zarurati tug‘iladi.

Mnemonik yondashuv aynan shu ehtiyojdan kelib chiqadi. Bu usul belgini ma’lum bir obraz, hikoya yoki assotsiatsiya bilan bog‘lash orqali eslab qolishni osonlashtiradi. Kanji belgilarining ko‘pchiligi tarkibiy qismlardan iborat bo‘lgani uchun ularni mazmunli elementlarga ajratish va ular asosida sodda hikoyalar tuzish mumkin. Bu esa talabaning tasavvurini ishga soladi va eslab qolish jarayonini yengillashtiradi.

Mnemonika – bu ma’lumotni eslab qolishni osonlashtiruvchi usullar majmuasidir. U inson xotirasining assotsiativ xususiyatiga tayanadi. Ya’ni odam biror yangi ma’lumotni ilgari bilgan narsasi bilan bog‘lasa, uni tezroq va mustahkamroq eslab qoladi. Til o‘rganishda ham aynan shu tamoyil muhim ahamiyatga ega.

Kanji belgilarining o'ziga xos jihati shundaki, ularning ko'pchiligi bir nechta tarkibiy qismlardan tashkil topgan bo'ladi. Bu qismlar ba'zan mustaqil ma'noga ega, ba'zan esa fonetik yoki semantik vazifa bajaradi. Agar talaba kanjini shunchaki shakl sifatida emas, balki mazmunli qismlar yig'indisi sifatida ko'rsa, uni tushunishi va eslab qolishi osonlashadi.

Psixologiya va pedagogika sohasidagi tadqiqotlarda ma'lumotni vizual va so'z orqali birgalikda qabul qilish eslab qolishni kuchaytirishi qayd etilgan. Ya'ni talaba belgini ko'rib, shu bilan birga uni ma'lum bir hikoya yoki obraz bilan bog'lasa, xotirada mustahkamroq iz qoldiradi. Mnemonik usul aynan shu jarayonga tayangan holda ishlaydi.

Boshlang'ich bosqich talabalari uchun kanji ko'pincha chalkash va murakkab ko'rinadi. Agar o'qituvchi har bir belgini oddiy va mantiqiy hikoya bilan tushuntirsa, talaba uni begona ramz sifatida emas, ma'noli birlik sifatida qabul qiladi. Masalan, belgini tarkibiy qismlarga ajratish va ularni kundalik hayotdagi tasavvur bilan bog'lash orqali o'zlashtirish jarayoni yengillashadi.

Genki darsligida kanjilar bosqichma-bosqich beriladi va ular asta-sekin murakkablashib boradi. Bu tizim o'qitish uchun qulay asos yaratadi. Shu bilan birga, darslikda har bir kanji uchun tayyor assotsiativ model berilmagan. Shuning uchun o'qituvchi tomonidan mazmunli va tizimli mnemonik yondashuv ishlab chiqish muhim hisoblanadi.

Tadqiqot boshlang'ich bosqichda yapon tilini o'rganayotgan talabalar ishtirokida olib borildi. Tajribada jami 16 nafar talaba qatnashdi. Ular ikki guruhga bo'lindi: nazorat guruhi va tajriba guruhi. Har ikkala guruh bir xil darslik – Genki asosida o'qitildi, biroq kanjini o'rgatish usuli jihatidan farq qildi. Nazorat guruhida kanji an'anaviy usulda, ya'ni yozib takrorlash va yodlash orqali o'rgatildi. Tajriba guruhida esa har bir kanji tarkibiy qismlarga ajratilib, ular asosida sodda va tushunarli assotsiativ hikoyalar tuzildi. Talabalar belgini nafaqat yozib, balki uning ma'nosi va tuzilishini obraz orqali tasavvur qilishga yo'naltirildi.

Tajriba 8 hafta davom etdi. O'quv jarayoni yakunida har ikki guruhda nazorat testi o'tkazildi. Testda kanjini tanish, o'qish va ma'nosini aniqlashga doir topshiriqlar berildi. Shuningdek, ma'lum vaqt o'tgach, bilimning saqlanish darajasini aniqlash maqsadida kechiktirilgan test ham o'tkazildi.

Olingan natijalar taqqoslanib, mnemonik yondashuvning samaradorligi baholandi. Tahlil jarayonida guruhlar o'rtasidagi farqlar va bilimning barqarorligi asosiy mezon sifatida olindi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, kanjini tarkibiy qismlarga ajratish va ular asosida sodda assotsiativ hikoyalar tuzish talabalarga belgini tushunib o'rganish imkonini beradi. Mnemonik strategiya orqali talaba kanjini shunchaki yodlamaydi, balki uning tuzilishi va ma'nosi o'rtasidagi bog'liqlikni anglaydi. Bu esa eslab qolish jarayonini yengillashtiradi va bilimning barqarorligini oshiradi. Tajriba davomida olingan natijalar mnemonik yondashuvning samaradorligini ko'rsatdi. Ayniqsa, kechiktirilgan test natijalari bu usul uzoq muddatli xotirani ham faollashtirishini tasdiqladi. Dars jarayonidagi kuzatuvlar esa talabalar faolligi va qiziqishining oshganini ko'rsatdi. Shu bois boshlang'ich bosqichda kanji o'qitishda mnemonik strategiyadan tizimli foydalanish maqsadga muvofiq deb hisoblanadi. Ushbu yondashuv o'zbek auditoriyasi sharoitida samarali natija berishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Anderson J.R. Learning and Memory. Wiley, 2000.
2. Paivio A. Mental Representations: A Dual Coding Approach. Oxford, 1990.
3. Banno E. et al. Genki I. The Japan Times, 2011.
4. Nation I.S.P. Learning Vocabulary in Another Language. CUP, 2013.
5. Oxford, R. L. (1990). *Language Learning Strategies: What Every Teacher Should Know*. Boston: Heinle & Heinle.
6. Heisig, J. W. (2011). *Remembering the Kanji I* (6th ed.). Honolulu: University of Hawai'i Press.

7.Koda, K. (2005). *Insights into Second Language Reading*. Cambridge: Cambridge University Press.

8.Cook, V. (2008). *Second Language Learning and Language Teaching* (4th ed.). London: Hodder Education.

9.Dörnyei, Z. (2001). *Motivational Strategies in the Language Classroom*. Cambridge: Cambridge University Press.

10.Ellis, R. (2008). *The Study of Second Language Acquisition* (2nd ed.). Oxford: Oxford University Press.